

Nálezy Ústavního soudu ČR k zásadě „ne bis in idem“ v kauzách odpíračů

18. 9. 1995 sp. zn. IV. ÚS 81/95 (č. 32/1997 Sb.) ve věci Jiřího Řimánka

Neuposlechnutí povolávacího rozkazu není novým trestným činem, pokud byl někdo v minulosti již jednou pravomocně odsouzen za trvalé odepření povinné služby. Nové odsouzení by v tom případě bylo porušením zásady „ne bis in idem“. (Nález byl publikován pod č. 32/1997 Sb.)

20. 3. 1997 sp. zn. I. ÚS 184/96 ve věci Josefa Choděry

Český občan

- a) může oprávněně podat ústavní stížnost i proti rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR,
- b) nemůže být donekonečna trestně stíhán za trvalé odepření státem určené povinnosti,
- c) se může dovolávat při jednání před českým soudem mezinárodních smluv přijatých ČR.

28. 8. 1997 sp. zn. IV. ÚS 82/97 ve věci Martina Nováka

Právní normy nelze interpretovat způsobem obvyklým v dobách, kdy jen samotné dovolání se základních lidských práv a svobod mohlo být důvodem perzekuce.

14. 10. 1997 sp. zn. I. ÚS 322/96 ve věci Martina Dudy

Každá represe musí mít své meze, a zákon nelze vykládat tak, že by docházelo k ničím nelimitovanému trestání pachatele.

4. 3. 1998 sp. zn. I. ÚS 400/97 ve věci Pavla Kočičky

Ústavní soud nemá důvod odklánět se od své, již zavedené judikatury ve věci trvalého odpírání vojenské a civilní služby.

2. 4. 1998 sp. zn. III. ÚS 425/97 ve věci Josefa Choděry

Nálezy Ústavního soudu jsou závazné, a jestliže je nějaký státní orgán nerespektuje, nezbyvá Ústavnímu soudu než v řízení o další ústavní stížnosti opět rozhodnutí takového orgánu zrušit.

3. 2. 1999 sp. zn. Pl. 19/98 ve věci Martina Dudy a Marka Prchala

I když si lze představit lepší právní úpravu, vždy je nutné vykládat zákony tak, aby to odpovídalo Listině základních práv a svobod. Zásada „ne bis in idem“ stojí nade všemi zákony. (Nález byl publikován pod č. 38/1999 Sb.)

4. 7. 2001 sp. zn. I. ÚS 26/01 ve věci Stanislava Hyráka

Pokud byla v původním řízení porušena zásada „ne bis in idem“ a soud posléze nepovolí obnovu řízení, sám znovu zásadu „ne bis in idem“ porušuje.

1. 12. 2005 sp. zn. II. ÚS 290/05 ve věci Adolfa Walici

Právní zájem na nápravě porušení zásady „ne bis in idem“ je významnější než právní zájem na stabilitě pravomocných rozhodnutí, a to dokonce i v případě, že šlo jen o vazbu a nedošlo k odsouzení.

14. 12. 2006 sp. zn. III. ÚS 25/06 ve věci Davida Valíčka

Právní zájem na nápravě porušení zásady „ne bis in idem“ je významnější než právní zájem na neměnnosti pravomocných rozhodnutí, a to dokonce i v případě, že šlo jen o podmíněné zastavení trestního stíhání, které vůbec nemělo být zahájeno.

14. 10. 2011

Zapsal: L. Müller

Opava dne 2. 5. 2011

SOUD SE POSTAVIL PROTI ZNEUŽÍVÁNÍ PSYCHIATRIE

Dne 30. 8. 1967 bylo zahájeno trestní stíhání proti tehdy dvaadvacetiletému horníkovi Ivanu Bodnárovi. Byl obviněn z toho, že jakožto svědek Jehovův „*bez státního souhlasu navštěvoval různé občany, ... přičemž vyhrožoval různými katastrofami, válkou, bídou, koncem světa, pádem vlády a nastolení jiné*“. Aby tak nemohl činit dále, byl vzat do psychiatrické léčebny v Opavě.

Psychiatrické šetření ovšem už tehdy ukázalo, že Ivan má silné náboženské cítění, ale není důvod zbavit ho svéprávnosti jen kvůli tomu, že z Bible citoval Ježíšova prorocká slova: „*Budou velká zemětřesení a na jednom místě za druhým mory a nedostatek potravy; a budou strašlivé úkazy.*“ (Lukáš 21:11) A tak byl Ivan po měsíci z léčebny propuštěn a poté postaven před soud.

Rozsudkem Okresního soudu Karviná ze dne 29. 11. 1967 byl uznán vinným trestným činem *maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi* a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání 10 měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu tří let s tím, že mu bylo uloženo, aby „*v době zkušební se zdržel jakékoliv pastorační činnosti a hlásání svého přesvědčení*“.

Ivanovo odvolání zamítl jako nedůvodné dne 29. 1. 1968 Krajský soud Ostrava.

Zkušební lhůtu krátce nato ukončila amnestie nového prezidenta Ludvíka Svobody.

Věc se pak znovu otevřela po 23 letech. Usnesením Okresního soudu Karviná ze dne 22. 7. 1991 byl odsuzující rozsudek prohlášen za zrušený, stejně jako všechna další obsahově navazující rozhodnutí. Tím však nebylo nijak řešeno to, co se odehrálo před vydáním rozsudku.

K tomu se vrátil až Okresní soud Opava při svém zasedání 2. 5. 2011. Senát pod vedením JUDr. Vladimíra Poláška uznal, že zadržování v psychiatrické léčebně bylo nezákonné, a vyslovil Ivanovu účast na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. Státní zástupce s rozhodnutím souhlasil a vzdal se práva na stížnost.

(Ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. se používá především pro případy nezákonného věznění, které neskončilo odsuzujícím rozsudkem. Může být ale aplikováno i na jiná „*nezákonná zbavení osobní svobody*“ a lze jím po právní stránce účinně řešit i zneužívání psychiatrie za minulého režimu. Na tom nic nemění fakt, že takto bylo ustanovení § 33 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb. dosud používáno jen zřídka.)

2. 5. 2011

Zapsal: L. Müller

Devatenáctý pokus o rehabilitaci

Za nesplnění odvodní povinnosti byl v roce 1984 Okresním soudem Bratislava-vidiek dvakrát odsouzen československý (dnes český) státní příslušník Rudolf Hamar (nar. 1965). Hamar odepřel vojenskou službu kvůli svému svědomí a náboženskému vyznání svědka Jehovova.

Hamarovy snahy o zrušení rozsudků byly dlouhou dobu neúspěšné. Jeho patnáct pokusů bylo zcela marných. Odmítly ho

1. 29. 1. 2002 – Okresní soud Bratislava III.
2. 19. 3. 2002 – Krajský soud v Bratislavě
3. 24. 6. 2002 – Okresní soud v Karviné
4. 11. 9. 2002 – Okresní soud v Karviné
5. 27. 12. 2002 – Krajský soud v Ostravě
6. 2. 1. 2003 – Krajský soud v Ostravě
7. 4. 7. 2003 – Krajský soud v Ostravě
8. 4. 8. 2003 – Vrchní soud v Olomouci
9. 27. 10. 2003 – Generální prokuratura SR
10. 7. 11. 2003 – Ministerstvo spravedlnosti ČR
11. 7. 5. 2004 – Ministerstvo spravedlnosti ČR
12. 11. 2. 2005 – Generální prokuratura SR
13. 19. 5. 2009 – Krajský soud v Ostravě
14. 8. 9. 2009 – Ministerstvo spravedlnosti ČR
15. 20. 10. 2009 – Vrchní soud v Olomouci

Teprve šestnáctý pokus přinesl částečný úspěch. Druhý odsuzující rozsudek byl zrušen 13. 7. 2010 Okresním soudem v Pezinku. Soudce JUDr. Ján Skalický uvedl, že když posuzujeme odpírání vojenské služby za minulého režimu, nesmíme podléhat právnímu formalismu, musíme přihlídnout i k nálezům Ústavního soudu ČR ohledně svědomí a náboženské svobody a rovněž k tomu, že byla porušena zásada „*ne bis in idem*“ (ne dvakrát za totéž).

Další Hamarovy pokusy, týkající se už jen prvního odsouzení, však byly opět neúspěšné:

17. 1. 10. 2010 – Okresní soud v Pezinku
18. 7. 12. 2010 – Krajský soud v Nitře

Jak je možné, že Okresní soud v Pezinku 13. 7. 2010 návrhu vyhověl, a dne 1. 10. 2010 návrh zamítl? Soudce JUDr. Peter Šanko to v jedenáctistránkovém usnesení vysvětlil v podstatě tak, že při předchozím jednání se soudce JUDr. Skalický pomýlil, a stejně tak se pomýlily i všechny české soudy, pokud v obdobných případech žadatelům vyhověly. A Krajský soud v Nitře se s tím ztotožnil.

Rudolf Hamar se tedy znovu obrátil na Okresní soud v Karviné. Proč to dělal, když se tento soud opakovaně odmítl jeho případem zabývat a nadřízený Krajský soud v Ostravě to potvrdil? (Viz pokusy č. 3-7 a 13.)

Odpověď je jednoduchá: Dne 19. 10. 2010 totiž vydal Ústavní soud ČR ve věci Rudolfa Oprendeka nález sp. zn. II. ÚS 1828/10, podle něhož se mohou čeští občané, odsouzení za minulého režimu na Slovensku, domáhat zrušení odsuzujícího rozsudku u českých soudů.

Rudolf Hamar, nyní bytem v Petřvaldu, tedy činí svůj 19. pokus o rehabilitaci. Soudkyně JUDr. Alena Zajícová o něm rozhodne při veřejném zasedání u Okresního soudu v Karviné (park Bedřicha Smetany č. 176/5) v pondělí 23. 5. 2011. Jednání začíná ve 12:30 hodin v jednacím sále č. 301, III. podlaží.

Hamar by chtěl prokázat, že jeho tehdejší chování nebylo společensky nebezpečné a že ve skutečnosti byl pouze ‚*haněn pro Kristovo jméno*‘. (1. Petra 4:14) Zda se mu to podaří, těžko předem říct. Není totiž známo, zda soudkyně dává přednost názorům JUDr. Skalického, či JUDr. Šanka, anebo zda bude rozhodovat podle jiných kritérií.

21. 5. 2011

Zapsal: L. Müller

Soud v Karviné 23. 5. 2011

Devatenáctý rehabilitační pokus byl úspěšný

Na devatenáctý pokus uspěl dne 23. května 2011 Rudolf Hamar (nar. 1965), když se pokoušel dosáhnout úplné soudní rehabilitace. Hamar byl v roce 1984 dvakrát odsouzen za to, že pro své svědomí a náboženské přesvědčení svědka Jehovova odepřel vykonávat vojenskou službu, a proto se odmítl dostavit k odvodnímu řízení.

Případ byl komplikován tím, že zatímco *nenastoupení služby v ozbrojených silách* bylo zahrnuto do zákona o soudních rehabilitacích, *nesplnění odvodní povinnosti* nikoli.

Druhou komplikací pak představovalo to, že Hamar byl odsouzen dnes již neexistujícím soudem Bratislava-vidiek a současná slovenská justice nepokládá za závaznou judikaturu českého ústavního soudu v odpíračských kauzách.

Nicméně soudkyně Okresního soudu v Karviné JUDr. Alena Zajícová uznala, že v důsledku nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 19. 10. 2010 ve věci Rudolfa Oprendeka došlo ke změně právního názoru a českým občanům se má před českými soudy dostat plné rehabilitace i v těch případech, kdy byli za minulého režimu pro své svědomí či náboženské přesvědčení nespravedlivě odsouzeni slovenskými soudy.

Státní zástupce i Rudolf Hamar se vzdali práva stížnosti, a tak rozhodnutí nabylo právní moci.

Nejvyšší soud ČR dne 31. 5. 2011

PO 54 LETECH ZRUŠEN ODSUZUJÍCÍ ROZSUDEK

PŘELOM 50. a 60. let nebyl pro bratry Kullovy snadným obdobím. Byli ve věku vhodném pro výkon vojenské služby, ale oba tuto službu pro své náboženské vyznání svědků Jehovových odmítali. Reakce mocných na sebe nedala dlouho čekat.

Nejprve byl 5. prosince 1957 odsouzen k 16 měsícům vězení starší Jozef. O dva týdny později poslal vojenský soud na rok do vězení mladšího Štefana.

V té době však zemřel prezident Antonín Zápotocký a jeho nástupce Antonín Novotný udělil amnestii, která v plném rozsahu dopadla na oba bratry. A tak se mohlo zdát, že z celé záležitosti oba snadno vyvázli.

Jenže vojenští pánové se nevzdali a zanedlouho oba bratry znovu povolali do vojska. Svého přesvědčení se však nevzdali ani Jozef se Štefanem. A tak oba putovali do vězení, tentokrát shodně na dva roky.

Po roce 1989 se jednotlivé případy začaly pozvolna znovu řešit. (Viz tabulku níže.)

Dne 31. května 2011 došlo na Jozefovo odsouzení z roku 1957. Nejvyšší soud projednal stížnost ministra spravedlnosti JUDr. Jiřího Pospíšila, který namítal, že Jozefovým odsouzením došlo k porušení jeho práva na svobodu svědomí a náboženského vyznání. Nejvyšší soud mu dal za pravdu a odsuzující rozsudek zrušil. Následně pak Jozefa zprostil obžaloby, neboť žalovaný skutek není trestným činem. Předseda senátu JUDr. Jindřich Urbánek v krátkém zdůvodnění uvedl, že toto rozhodnutí plně odpovídá zavedené judikatuře Ústavního soudu i Nejvyššího soudu.

Jozefovi je nyní 81 let a žije v Louce nad Olší, Štefanovi je 75 roků a bydlí v Čadci. Zatímco česk(oslovensk)á justice udělala od roku 1957 řadu právních přemetů, oba bratři svůj postoj k vojenské službě nezměnili – stále říkají, že pouze jednali v souladu s biblickým přikázáním „*miluj svého bližního*“ a nikomu tím nepůsobili nic zlého.

Bratři Kullovi

Jozef (nar. 1930)

Poprvé byl odsouzen Vojenským obvodovým soudem Ostrava dne 5. 12. 1957 k 16 měsícům odnětí svobody nepodmíněně; rozsudek byl zrušen Nejvyšším soudem ČR dne 31. 5. 2011 a Jozef byl zproštěn obžaloby.

Podruhé byl odsouzen Vojenským obvodovým soudem Bratislava dne 23. 9. 1960 k 2 letům odnětí svobody nepodmíněně; dne 22. 11. 2010 povolil Okresní soud Bratislava I. obnovu řízení; dne 18. 1. 2011 stejný soud řízení zastavil, neboť žalovaný skutek není trestným činem.

Štefan (nar. 1936)

Poprvé byl odsouzen Vojenským obvodovým soudem Banská Bystrica dne 19. 12. 1957 k 12 měsícům odnětí svobody nepodmíněně; rozsudek byl ve výroku o trestu zrušen stejným soudem dne 7. 7. 1992; dne 22. 10. 1992 bylo trestní stíhání zastaveno, protože na věc dopadala amnestie prezidenta republiky (v této věci tedy nebylo rehabilitační řízení provedeno důsledně, neboť otázka viny zůstala ve skutečnosti nerozhodnuta).

Podruhé byl odsouzen Vojenským obvodovým soudem Bratislava dne 26. 2. 1959 k 2 letům odnětí svobody nepodmíněně; rozsudek byl ve výroku o trestu zrušen stejným soudem dne 12. 2. 1992; v novém hlavním líčení dne 8. 4. 1992 byl Jozef odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 1 roku s podmíněným odkladem na zkušební dobu 1 roku; v rehabilitačním řízení mu tedy – navzdory zásadě „ne bis in idem“ (ne dvakrát za totéž) byl nejen uložen nový trest, ale dokonce i zkušební lhůta (přestože celý trest už v minulosti vykonal); dne 16. 10. 2009 Okresní soud Bratislava I. povolil obnovu řízení a zrušil všechna dosud vydaná pravomocná rozhodnutí; od té doby Štefan čeká na projednání původní obžaloby z roku 1959.

Další nařízená jednání v odpíračských kauzách

pátek 10. 6. 2011 ve 12:30 hodin – Okresní soud Bratislava I., Záhradnícka 10, č. dv. 19

zemř. Michal Hegedüs (nar. 1930) – původně odsouzen Vojenským obvodovým soudem Bratislava v roce 1963 k třem letům vězení nepodmíněně

úterý 14. 6. 2011 v 10:30 hodin – Okresní soud Karviná, sady Bedřicha Smetany 5, č. dv. 323

zemř. Ján Butora (nar. 1925) – původně odsouzen Vojenským obvodovým soudem Prešov v roce 1963 k 18 měsícům vězení nepodmíněně

(Poznámka: Toto jednání bylo původně nařízeno na 2. 6. 2011, ale došlo k odročení na shora uvedený termín.)

31. 5. 2011

Zapsal: L. Müller

SPOLUPRÁCE S VOJENSKÝM ARCHIVEM PONĚKUD SKŘÍPE

Dne 1. července 2011 měl Okresní soud v Prešově projednat návrh na úplnou rehabilitaci 84letého Michala Hisema z východoslovenské Tašuľi. Ten byl v roce 1957 a znovu v roce 1958 odsouzen za to, že kvůli svému náboženskému vyznání svědka Jehovova odepřel vykonávat vojenskou službu.

V roce 1991 byl Hisem částečně rehabilitován. Místo původních nepodmíněných trestů odnětí svobody v trvání půldruhého roku a čtyř let byl nově odsouzen k souhrnnému trestu jeden měsíc nepodmíněně.

V květnu letošního roku požádal Hisem o úplné zrušení trestu a zproštění obžaloby. Soudce JUDr. Rastislav Varga si proto vyžádal z vojenského archivu spis.

Archiv ale odpověděl, že si soudce musí poslat kurýra, protože spisy se poštou neposílají.

Soudce odpověděl, že žádného kurýra nemá, a tak žádá o pořízení ověřených kopií podstatných částí spisu.

Nato mu vojenský archiv zaslal první stránky rozsudků a několik procesních písemností.

Soudce při veřejném zasedání k účastníkům prohlásil: „*Pochopte prosím, že nemohu rozhodovat na základě první stránky rozsudku. Do archivu musím znovu napsat a požádat je, aby mně poslali rozsudky celé.*“ Nato veřejné zasedání odročil na 23. září 2011.

25. 7. 2011

Soudce v Olomouci:

**„ROZSUDEK EVROPSKÉHO SOUDU V ANGLIČTINĚ?
TO MI ANI NEDÁVEJTE. TOMU NEROZUMÍM.“**

V pondělí 25. 7. 2011 projednával Okresní soud v Olomouci návrh na zrušení rozsudku, jímž byl Petr Teplý (nar. 1973) z Frýdku-Místku dne 21. 7. 1992 odsouzen pro odepření vojenské služby.

(Teplý službu v armádě odmítl kvůli svému svědomí a náboženskému vyznání svědka Jehovova. Vojenský soud ho za to odsoudil k trestu odnětí svobody k podmíněnému trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku.)

Ještě než účastníci včera vstoupili do soudní síně, obrátil se státní zástupce na obhájce s otázkou, jaký případ se vlastně bude projednávat. (Státní zástupce totiž od soudu obdržel předvolání k veřejnému zasedání, ale nikoli návrh, který se měl projednávat.) Obhájce tedy předal státnímu zástupci kopii návrhu.

Státní zástupce pak v soudní síni navrhl, aby byl návrh zamítnut, neboť nevyšly žádné nové skutečnosti ani nové důkazy, které by podle trestního řádu opravňovaly povolit obnovu řízení a zrušit napadený rozsudek.

Obhájce naproti tomu uvedl, že na daný případ nedopadají jen ustanovení trestního řádu, ale především zákon o Ústavním soudu ČSFR č. 491/1991 Sb.

(Federální ústavní soud totiž ve svém nálezu ze dne 10. 12. 1992 ve věci Pavla Marcinčáka uvedl, že přijetím nového zákona o civilní službě č. 18/1992 Sb. byli muži, odvedení před 16. 1. 1992, protiústavně diskvalifikováni z práva na odepření vojenské služby. A takový nálezný zakládá právo na obnovu řízení v obdobných kauzách, což potvrdil Nejvyšší soud ČR v precedenčním rozhodnutí ze dne 26. 8. 2004 sp. zn. 4 Tz 134/2004 ve věci Marka Poskiera.)

Obhájce argumentoval, že Petr Teplý byl odveden 10. 6. 1991, a tak se na něj nález Ústavního soudu ČSFR a s ním spojené právo na obnovu řízení vztahuje, stejně jako třeba na zmíněného Marka Poskiera anebo Jaromíra Wojcika, jejichž návrhům zdejší soud v roce 2005 plně vyhověl.

Obhájce pak poukázal na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 7. 2011 ve věci Bayatyan proti Arménii, kde Velký senát poprvé prohlásil, že právo na odepření vojenské služby z důvodu svědomí a náboženského vyznání je založeno na článku 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. (Není možné, aby toto právo někdo podle ústavních předpisů měl a přitom ho vlastně neměl.) Vzhledem k tomu, že rozsudek byl vydán teprve před několika dny, obhájce ho chtěl soudu předložit, přičemž podotkl, že ho předává v angličtině, neboť český překlad dosud nebyl pořízen.

Soudce JUDr. Aleš Vašků to však odmítl se slovy: „Rozsudek Evropského soudu v angličtině? To mi ani nedávejte. Tomu nerozumím.“ Následně se pak přiklonil k názoru státního zástupce, který ještě před několika minutami nevěděl, co se bude projednávat.

Soudce návrh zamítl s tím, že rozsudek byl vydán v roce 1992, v době, kdy už v naší zemi nastala demokracie, a odsouzený měl dost času na to, aby mohl vojenskou službu zákonným způsobem odmítnout, což neučinil. Soudce se také zmínil, že je křesťan, a v biblickém kvízu by pravděpodobně obstál lépe než odsouzený.

Petr Teplý podal proti zamítavému usnesení stížnost, neboť se domnívá, že pro správné řešení jeho případu není významná soudcova předpokládaná úspěšnost v biblickém kvízu, ale jeho znalost speciální soudní judikatury, vztahující se ke skupině odvedenců, kteří byli přijetím zákona č. 18/1992 Sb. o civilní službě náhle zbaveni ústavního práva na odepření vojenské služby. Petr Teplý má také za to, že právní názor vyslovený v rozsudku Evropského soudu pro lidská práva nemůže soudce odmítnout jen proto, že neumí anglicky.

26. 7. 2011 zapsal: L. Müller

KDO JE A KDO NENÍ „PLNE ZORIENTO VANÝ“?

Nejvyšší soud Slovenské republiky zamezil vzniku „absurdnej procesnej situácie“

Celkem třikrát byl Dušan Kuriško (nar. 1961), svědek Jehovův z Martina, odsouzen za trvalé odepření vojenské služby:

- 10. 6. 1983 – na jeden rok nepodmíněně,
- 16. 4. 1985 – na dva roky nepodmíněně,
- 8. 12. 1989 – znovu na dva roky nepodmíněně.

Obdobně jako v předchozích rozsudcích, i v tom posledním stojí, že „vrcholnou povinnosťou a cťou každého občana je obrana vlasti a jej socialistického zriadenia“. Skutečností, že „socialistické zriadenie“ v Československu před dvěma týdny padlo, si soud tehdy nepovšiml. Naproti tomu zdůraznil, že Kuriško vojenskou povinnost „trvale nerešpektuje“.

Dne 29. 11. 2010 projednával Okresní soud Banská Bystrica Kuriškův návrh na zrušení druhého a třetího rozsudku.

Vojenský prokurátor s návrhem nesouhlasil, protože „nieje dôvodný, lebo sa nevyskytli žiadne nové skutočnosti ani sa neobjavili doposiaľ neznáme dôkazy“.

Poté se předseda senátu JUDr. Peter Philadelphus obrátil na obhájce se slovy: „Pán advokát, buďte prosím naozaj stručný, lebo nemáme veľa času. Náš senát je plne zorientovaný.“

Obhájce tedy pouze odkázal na dříve předložená písemná podání.

Po krátké poradě pak předseda senátu vyhlásil usnesení, jímž byly napadené rozsudky v celém rozsahu zrušeny, neboť bylo porušeno Kuriškovo právo na svobodu vyznání a navíc byla porušena i zásada „ne bis in idem“ (na dvakrát za totéž).

Jak však bylo patrné z předchozího vyjádření vojenského prokurátora, ten byl právně „zorientovaný“ odlišně a podal proti tomu stížnost.

Krajský soud Trenčín, který o stížnosti rozhodoval 2. 3. 2011, se také cítil „plne zorientovaný“, avšak ještě jinak. Rozhodnutí Okresního soudu Banská Bystrica zrušil s tím, že tento soud o návrhu vůbec neměl rozhodovat, neboť podle § 567d slovenského trestního řádu „o mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam bývalých vojenských súdov koná a rozhoduje najvyšší súd“.

Krajský soud Trenčín proto Kuriškův případ postoupil Nejvyššímu soudu Slovenské republiky. Jeho soudci ale dne 29. 3. 2011 v jedenáctistránkovém usnesení naznačili, že jejich trenčínští kolegové jsou spíše „dezorientováni“, a to z následujících důvodů:

1. Otázka věcné a místní příslušnosti se musí řešit na počátku řízení, a ne když už probíhá řízení u soudu druhého stupně.
2. Pokud si krajský soud myslel, že rozhodoval věcně nepřislušný soud, měl nejprve vyvolat spor o příslušnost, a ne rovnou rušit prvoinstanční rozhodnutí.
3. Ustanovení § 567d slovenského trestního řádu sice mluví „o mimoriadnych opravných prostriedkoch“, což formálně zahrnuje i obnovu řízení, ale s ohledem na souvislosti tomu tak nemůže být, neboť jinak by následoval „vznik absurdnej procesnej situácie, kedy najvyšší súd by mal... v prvom stupni konať a rozhodovať..., následne v druhom stupni... a na záver rozhodnúť o dovolaní... Takýto hypotetický procesný postup, kedy by o vine a treste... vo všetkých stupních konania rozhodoval jeden a ten istý súd nie je a ani nemôže byť v súlade s Ústavou SR a článkom 6 ods. 1 Dohovoru.“

Nejvyšší soud proto vrátil věc Krajskému soudu Trenčín. Ten o věci nově rozhodl 11. 8. 2011 tak, že stížnost vojenského prokurátora zamítl, neboť v době Kuriškových odsouzení v roce 1985 a 1989 „*nebolo známe zjednocujúce stanovisko trestného kolégia č. 25 Najvyššieho súdu SR z roku 1998, čo možno považovať za novú skutočnosť a navyiac, podľa názoru krajského súdu ide o nespravodlivosť, aby páchatel' za to isté konanie bol odsúdený a vykonal trest viackrát ako raz.*“

Rozhodnutí z 29. 11. 2010 tedy platí a nyní – po zrušení původních rozsudků – bude muset banskobystrický soud znovu projednat obžaloby, podle nichž Kuriško „*dňa 6. 10. 1984*“ a potom znovu „*dňa 20. 9. 1989 ... odmietol prevziať povolávací rozkaz OVS Martin*“.

Kuriško doufá, že všichni soudci i vojenští prokurátoři budou při opětovném projednávání obžalob „*plne zorientovaní*“ a nedojde k „*absurdnej situácii*“, při níž by ho někdo zase přesvědčoval, že „*vrcholnou povinnosťou a cťou každého občana je obrana vlasti a jej socialistického zriadenia*“.

Dne 20. 8. 2011 zapsal: L. Müller

Krajský soud Ostrava 23. 8. 2011:

**Z JUSTIČNÍ ,SKŘÍŇKY SE NEROZLÉTLO PANDOŘINO ZLO',
ALE ,VYPADL KOSTLIVEC'**

V úterý 23. 8. 2011 projednal Krajský soud v Ostravě v neveřejném zasedání stížnost Jána Takáče (nar. 1962) z Orlové.

Takáč byl v roce 1981 odsouzen vojenským soudem v Prešově ke dvěma letům vězení za to, že kvůli svému svědomí a náboženskému vyznání svědka Jehovova odepřel vykonávat vojenskou službu. V roce 1991 mu byl v přezkumném řízení trest snížen na osm měsíců nepodmíněně.

Návrh na úplnou soudní rehabilitaci zamítl 12. dubna 2011 karvinský samosoudce Mgr. Kamil Babušek s tím, že v roce 1991 rozhodoval již demokratický soud, a kdybychom nyní chtěli znovu přezkoumávat rehabilitační rozhodnutí, otevřeli bychom *,Pandořinu skříňku'*.+

Proti tomu podal Takáč stížnost, které Krajský soud v Ostravě vyhověl a vrátil věc karvinskému soudu k novému projednání.

Ukázalo se totiž, že rozhodnutí z roku 1991 bylo vadné, neboť právo na svobodu svědomí a náboženského vyznání nebylo porušeno jen odsuzujícím rozsudkem v roce 1981, ale i v rehabilitačním řízení o deset let později. Navíc byly shledány i procesní vady. (O návrhu neměl rozhodovat samosoudce, ale senát.)

Problém tedy nespočívá v tom, že by se znovuotevřením případu *,rozlétlo zlo z Pandořiny skříňky'*. Spíše se s odstupem dvaceti let ukázalo, že rehabilitační rozhodnutí bylo vadné a je třeba řešit situaci, kdy *,vypadl kostlivec ze skříně'*.

+ „Tento výraz má původ v řecké mytologii. Pandora byla žena, kterou stvořil na Diův rozkaz Héfaistos, aby lidé byli potrestáni za to, že jim Prométheus přinesl oheň ukradený z Olympu. Pandora ze zvědavosti odklopila víko skříňky obsahující rozmanité strasti a mezi lidmi, do té doby šťastné, se rozlétlo zlo.“
(<http://www.dejepis.com/index.php?page=000&kap=500&pod=pandora>)

23. 8. 2011 zapsal: L. Müller

Nejvyšší soud ČR vysvětlil, kdy je právní pře „složitá“ a kdy se za „složitou“ jen vydává

Někomu se snad může zdát podivné, proč by se někdo měl soudit o to, zda je nějaká právní pře „složitá“, či nikoli. Ale odpověď je nasnadě: při jednoduchou musí vyřešit soud rychle, při „složitou“ musí zvažovat důkladně, což může trvat déle. A jestliže někdo při „jednoduchou“ vydává za „složitou“, může jen mazaně zakrývat průtahy v řízení či dokonce vzpouru proti Ústavnímu soudu ČR.

Všechno začalo před 27 lety. V roce 1984 byl tehdy devatenáctiletý Ivan Walder odsouzen k dvěma rokům odnětí svobody za to, že kvůli svému náboženskému přesvědčení svědka Jehovova odepřel vykonat vojenskou službu.

O 18 let později, v roce 2002 Okresní soud v Olomouci povolil obnovu řízení a odsuzující rozsudek zrušil. Následně pak Ivana zprostil obžaloby, protože žalovaný skutek neměl povahu trestného činu. (Ivan pouze uplatnil své právo na svobodu svědomí a náboženského vyznání.) Potom tentýž soud vyslovil Ivanovu účast na soudní rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb.

Ivan pak požádal o odškodnění podle zákona č. 261/2001 Sb. Česká správa sociálního zabezpečení však žádost zamítla s tím, že odsuzující rozsudek nebyl zrušen podle zákona č. 119/1990 Sb., ale cestou obnovy řízení.

Ivan ale tvrdil, že je to jedno, neboť rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb. byla vyslovena potom.

Česká správa sociálního zabezpečení si ale ve výkladu zákona trvala na svém. A Ivan také. Začal tak soudní spor, při němž soudy vyjadřovaly na Ivanův nárok nejrozumnější názory, vydávaly a rušily rozhodnutí, až nakonec po mnoha peripetiích dne 11. 2. 2008 Česká správa sociálního zabezpečení Ivanovi odškodnění přiznala.

Ivanova žádost měla být vyřízena do 30 dnů, on však musel čekat čtyři a půl roku. Mezitím hodnota peněz poněkud klesla.

Ivan se proto obrátil na Ministerstvo spravedlnosti ČR, aby mu přiznalo zadostiučinění za průtahy v řízení. Ministerstvo to však odmítlo s tím, že případ trval tak dlouho proto, že byl značně „složitý“.

Ivan měl naopak za to, že byl docela „jednoduchý“ a že „složitým“ ho učinili soudci svým rozporuplným rozhodováním. A tak nastala další soudní pře. Tentokrát o to, zda předchozí řízení bylo „složitě“ (a tudíž délka řízení byla ospravedlnitelná), anebo „jednoduché“ (a tudíž délka řízení ospravedlnitelná nebyla).

Obvodní soud pro Prahu 2 i Městský soud v Praze shodně potvrdily, že případ „složitý“ byl, o čemž mělo svědčit i rozdílné rozhodování různých soudů.

Ivan však měl i nadále za to, že jeho případ vůbec „složitý“ nebyl. A tak se obrátil na Nejvyšší soud ČR. A ten to všem v rozsudku ze dne 27. 7. 2011 č.j. 30 Cdo 14/2010-43 (doručen 22. 8. 2011) vysvětlil:

Ivanův případ v žádném ohledu za „složitý“ považovat nelze. Do řízení nevstupoval žádný prvek cizího práva ani nebylo třeba provádět dokazování v cizině. Nešlo o rozsáhlé majetkové vypořádávání ani o vydávání velkého množství nemovitostí. Nebylo třeba vypracovávat náročné znalecké posudky ani pátrat v historických dokumentech. Dokonce nebylo třeba ani předvolávat žádné svědky.

Celý zádrhel spočíval prostě v tom, že Česká správa sociálního zabezpečení i obecné soudy sveřepě vzdorovaly právnímu názoru, který vyslovil 2. 6. 2005 Ústavní soud ČR v obsahově shodné věci Víta Fialy (sp. zn. I. ÚS 605/03). Až když se pro podobný vzdor v jeho kauze soudci Ústavního soudu 14. 8. 2007 (sp. zn. I. ÚS 712/05) „rozčílili“, začaly obecné soudy postupně rušit předchozí vadná rozhodnutí a nakonec Česká správa sociálního zabezpečení vyhověla i Ivanovi.

A tak Nejvyšší soud ČR nyní předal v Ivanově věci jasné poselství: Když úředníci a soudci nerespektují závazný právní názor v nálezů Ústavního soudu ČR, nemohou pak prohlašovat, že se kauza kvůli tomu stala „složitou“. Takoví úředníci a soudci vadným rozhodováním působí průtahy v řízení a poškozeným za to náleží přiměřené zadostiučinění.

Soudce Obvodního soudu pro Prahu 2 JUDr. Ondřej Růžička by nyní měl toto poselství rozpracovat v novém rozsudku o Ivanově nároku.

23. 8. 2011 zapsal: L. Müller

6. kapitola

Každá represe musí mít svoji mez

(kauza Martina Dudy)

Klíčové rozhodnutí: Nález Ústavního soudu z 14. října 1997

Martin Duda (nar. 1973) byl v dubnu 1993 odveden k výkonu vojenské služby a 22. června 1993 ji měl nastoupit. Povolávací rozkaz však neuposlechl. Jak uvedl, bránilo mu v jejím výkonu svědomí a náboženské vyznání mu.

Martin Duda byl uznán vinným, že v úmyslu vyhnout se trvale vojenské službě tuto službu nenastoupil do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v povolávacím rozkaze, čímž spáchal trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách. Za to byl rozsudkem Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 11. listopadu 1993 odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvanácti měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu dvou let.

Poté Duda obdržel další povolávací rozkaz a opět nenastoupil. Rozsudkem Městského soudu v Brně byl 15. listopadu 1994 odsouzen znovu. Tentokrát k trestu odnětí svobody v trvání jedenácti měsíců nepodmíněně. Dudovo odvolání bylo 11. května 1995 Krajským soudem v Brně zamítnuto.

Poznámka: Pro trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 trestního zákona byl tehdy stanoven trest odnětí svobody v rozmezí od jednoho roku do pěti let. Skutečnost, že druhý trest byl vyměřen pod dolní zákonnou hranicí, Krajský soud v Brně ostře zkritizoval, ale protože se odvolal jen obžalovaný, trest nemohl být v odvolacím řízení přísnější.

20. června 1995 Městský soud v Brně rozhodl, že první, podmíněný trest bude vykonán. Celkem to tedy pro Dudu dělalo třiadvacet měsíců. Duda nastoupil výkon trestu do věznice v Kuřimi.

Duda byl podobně jako Martin Novák, jemuž je věnována předchozí kapitola, prohlášen mezinárodním sdružením Amnesty International za „vězně svědomí“. Ani v Dudově případě to nikoho z představitelů České republiky nijak nevzrušilo.

Stejně jako Novák i Duda byl ve vězení, když 18. září 1995 vyhlásil Ústavní soud nález ve věci Jiřího Římánka. (Viz 2. kapitolu.)

Následné kroky ve prospěch uvězněných odpíračů přinesly pozitivní výsledky i v Dudově případě. Dne 4. října 1995 podal ministr spravedlnosti JUDr. Jiří Novák ústavní stížnost v Dudův prospěch a také rozhodl o přerušení výkonu jeho trestu odnětí svobody.

Poznámka: Předčasného propuštění z výkonu trestu Duda využil k tomu, že se příští měsíc oženil. Ženich i nevěsta uvážili, že Martinovo čtyřměsíční vězení na prověrku jejich vztahu stačilo.

I dál se pak vyvíjel Dudův případ podobně jako Novákův. Nejvyšší soud ve stejný den, tj. 21. února 1996, z formálních důvodů zrušil druhé Dudovo odsouzení a zrušil také rozhodnutí o přeměně prvního, podmíněného trestu v nepodmíněný, avšak uvedl, že opakovaným potrestáním zásada „non bis in idem“ nebyla porušena. Věc byla vrácena zpět Městskému soudu v Brně.

Z minulé kapitoly si možná vzpomínáte, že Nováka v dalším řízení okresní soud rádooby šalomounsky odsoudil podruhé k podmíněnému trestu, což se pak nelíbilo ani státnímu zástupci, ani obžalovanému. V Dudově případě Městský soud v Brně 4. června 1996 zašel ještě dále: rozhodl, že Duda je i podruhé vinen, ale od potrestání bylo upuštěno.

Zdálo by se, že by Duda mohl být spokojen, že z toho nakonec vyvázl dobře. Ale pozor, ještě zde bylo první odsouzení. Ačkoli Nejvyšší soud původní rozhodnutí o přeměně podmíněného trestu zrušil, Městský soud v Brně byl oprávněn – a měl stále ještě dostatek času –, aby vydal nové usnesení, že trest se přece jen vykoná. To, že i podruhé byl Duda uznán vinným, tomu jen nahrávalo.

Duda se tedy proti rozsudku odvolal. Když Krajský soud v Brně 1. října 1996 odvolání zamítl, obrátil se Duda na Ústavní soud. A ten 14. října 1997 rozhodnutí obou brněnských soudů zrušil a prohlásil:

„Každá represe musí mít své meze, a zákon nelze vykládat tak, že by docházelo k ničím nelimitovanému trestání pachatele.“

A věc se znovu vrátila Městskému soudu v Brně. A tam ležela měsíc, dva, tři, čtyři, pět... Když uplynul rok a stále se nic nedělo, znovu si Duda stěžoval u Ústavního soudu. Tentokrát na nečinnost Městského soudu v Brně.

Ústavní soud nato přiznal Dudovi postavení vedlejšího účastníka v řízení, které se mělo komplexně zabývat problematikou zákonů, týkajících se odpíračů. Nejvyšší soud totiž mezitím předložil návrh na zrušení některých paragrafů trestního zákona a branného zákona.

Ale Ústavní soud poměrem hlasů 10:2 návrhu Nejvyššího soudu nevyhověl a místo toho v nálezu z 3. února 1999 vyhlásil:

„I když si lze představit lepší právní úpravu, vždy je nutné vykládat zákony tak, aby to odpovídalo Listině základních práv a svobod. Opakované trestání odpíračů je nepřijatelné.“ (Nález byl publikován pod č. 38/1999 Sb.)

V praxi to znamenalo pokárání obecných soudů za to, že nálezy Ústavního soudu buď nerespektovaly, nebo (jako v Dudově případě) prostě zůstaly nečinné.

„Kárný“ nález brzy přinesl pozitivní výsledky. Již dne 9. března 1999 Městský soud v Brně zprostil Duda druhé obžaloby. A lhůta, umožňující přeměnu prvního, podmíněného odsouzení, mezitím tiše uplynula.

Poznámka: Nelze si však myslet, že Duda z problému vychytrale vyvázl. Nejenže strávil ve vězení čtyři měsíce, ale do vězení šel ve dvaadvaceti letech s vyhlídkou na opakované trestání až do šedesáti let.